

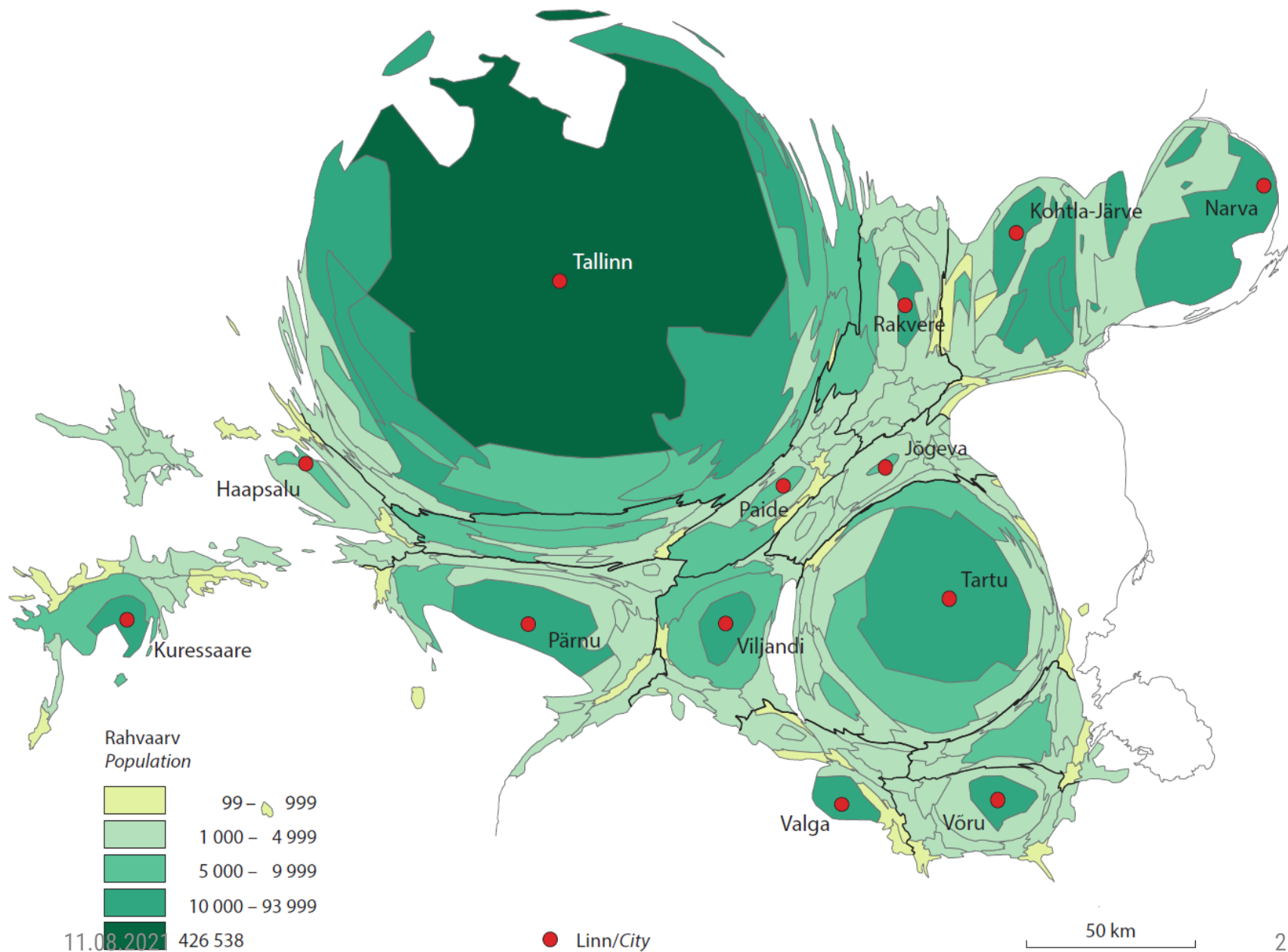
RAHANDUSMINISTEERIUM

Keskused planeeringutes, riigi vaade: väikekeskuse kohandamine heaks elukeskkonnaks

Andres Levald

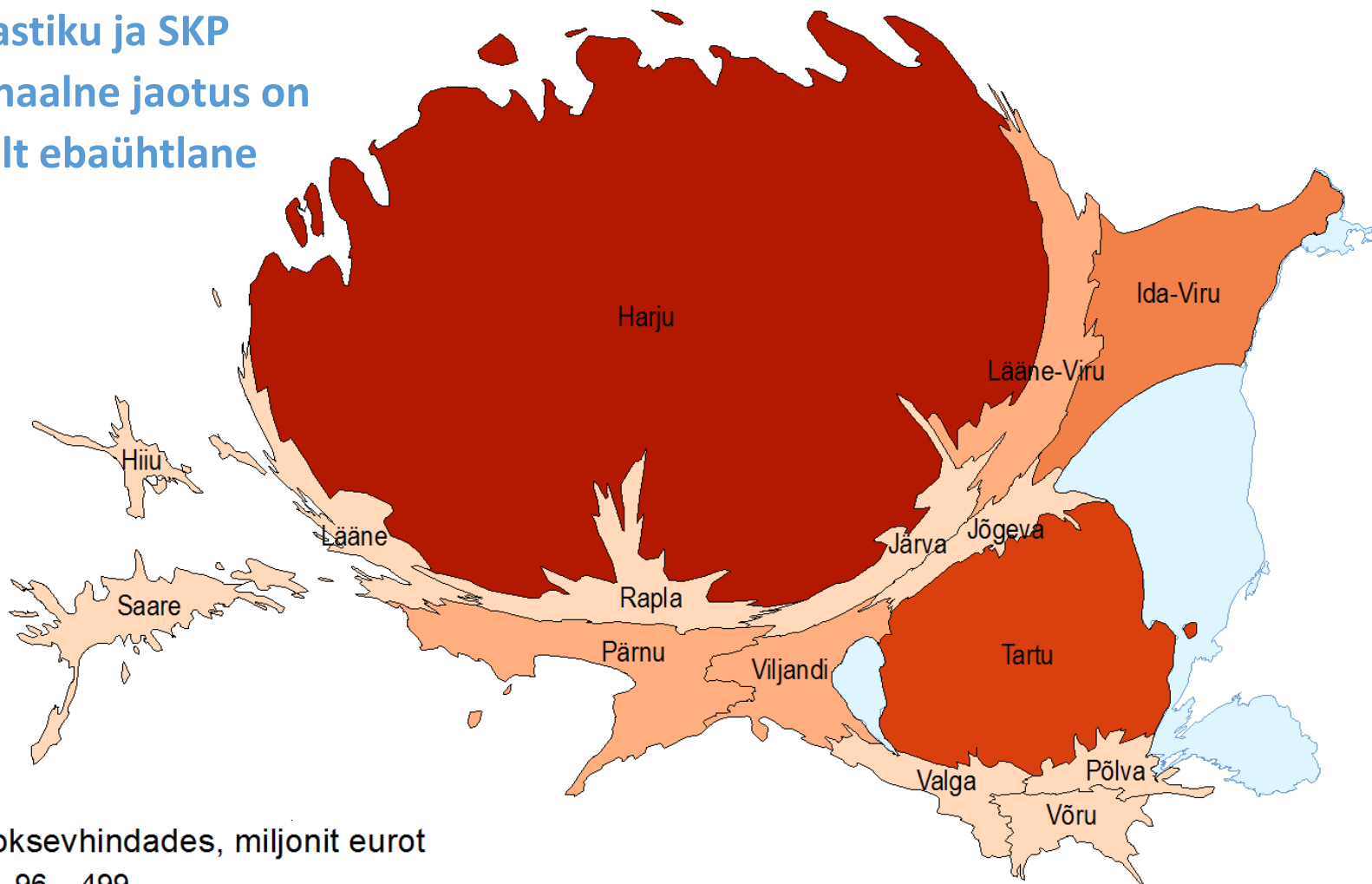
nõunik

RAHVASTIKU PAIKNEMINE, 2017
POPULATION DISTRIBUTION, 2017

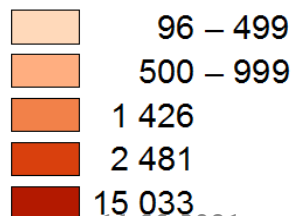

SKP jooksevhindades, 2017

Rahvastiku ja SKP
regionaalne jaotus on
ülimalt ebaühtlane

SKP jooksevhindades, miljonit eurot

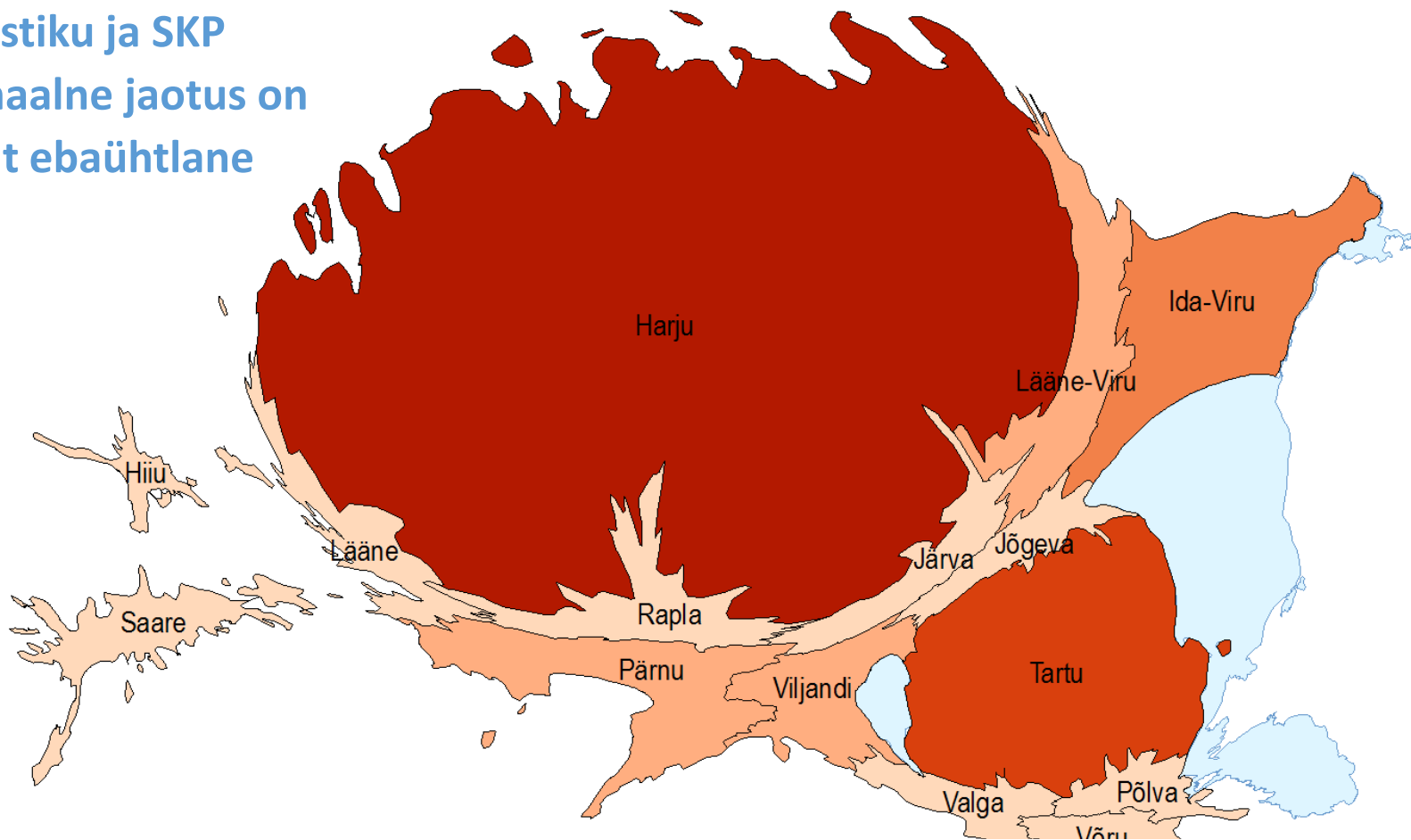

11.08.2021

Allikas: Statistikaamet

SKP jooksevhindades, 2017

Rahvastiku ja SKP
regionaalne jaotus on
ülimalt ebaühtlane

Kui me midagi ei tee, on tulemuseks kas:

- Suur-Tallinn (Eesti regionaalse majanduse stsenaariumid 2035)
- või vabatahtlikult linnadesse surutud Eesti (Inimarengu aruanne 2019/2020)

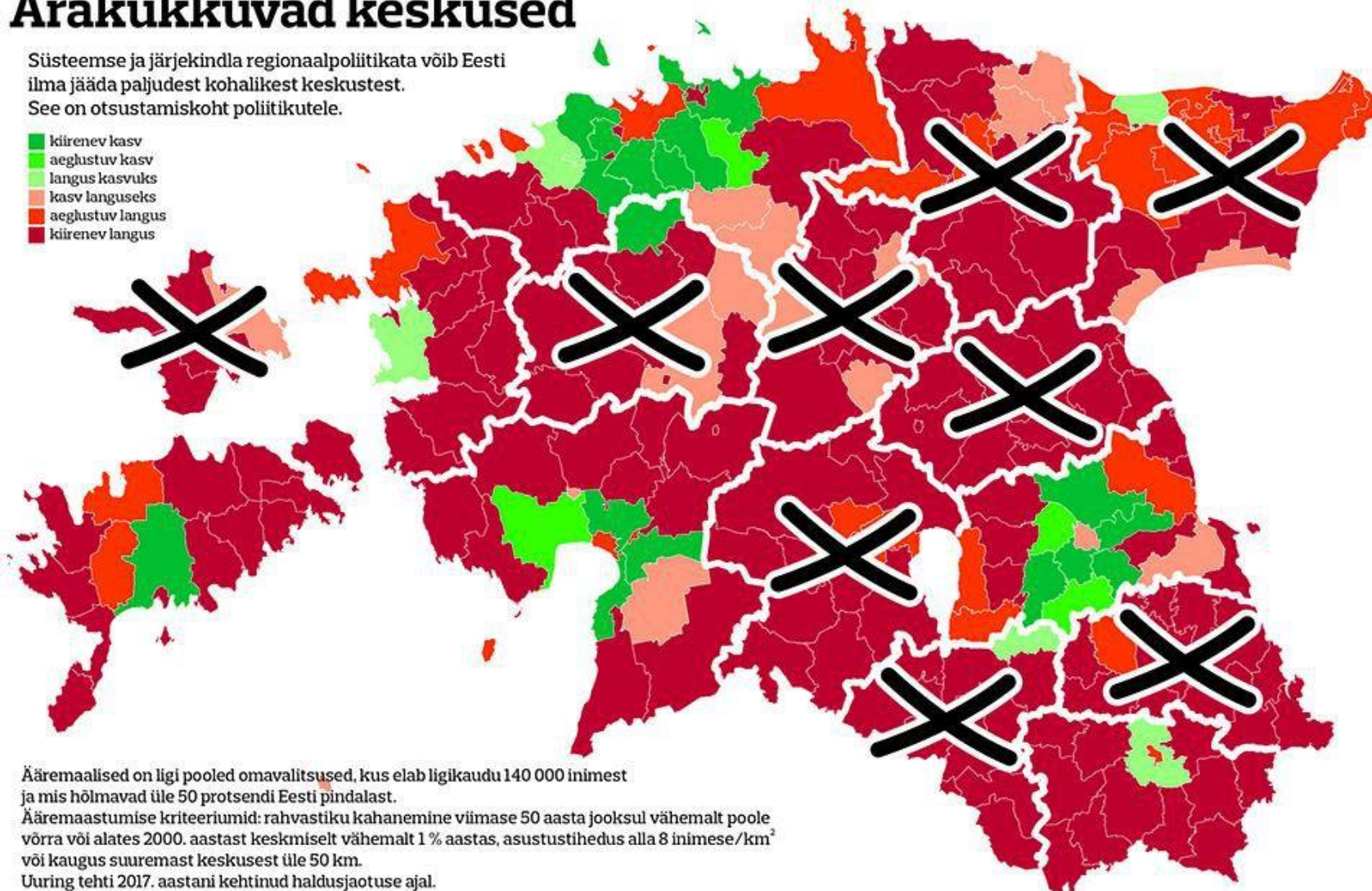
URMAS NEMVALTS

Postimees, 31. jaanuar 2012

Ärakukkuvad keskused

Süsteemse ja järjekindla regionaalpoliitika võib Eesti ilma jääda paljudest kohalikest keskustest. See on otsustamiskoht poliitikutele.

- kiirenev kasv
- aeglustuv kasv
- langus kasvuks
- kasv languseks
- aeglustuv langus
- kiirenev langus

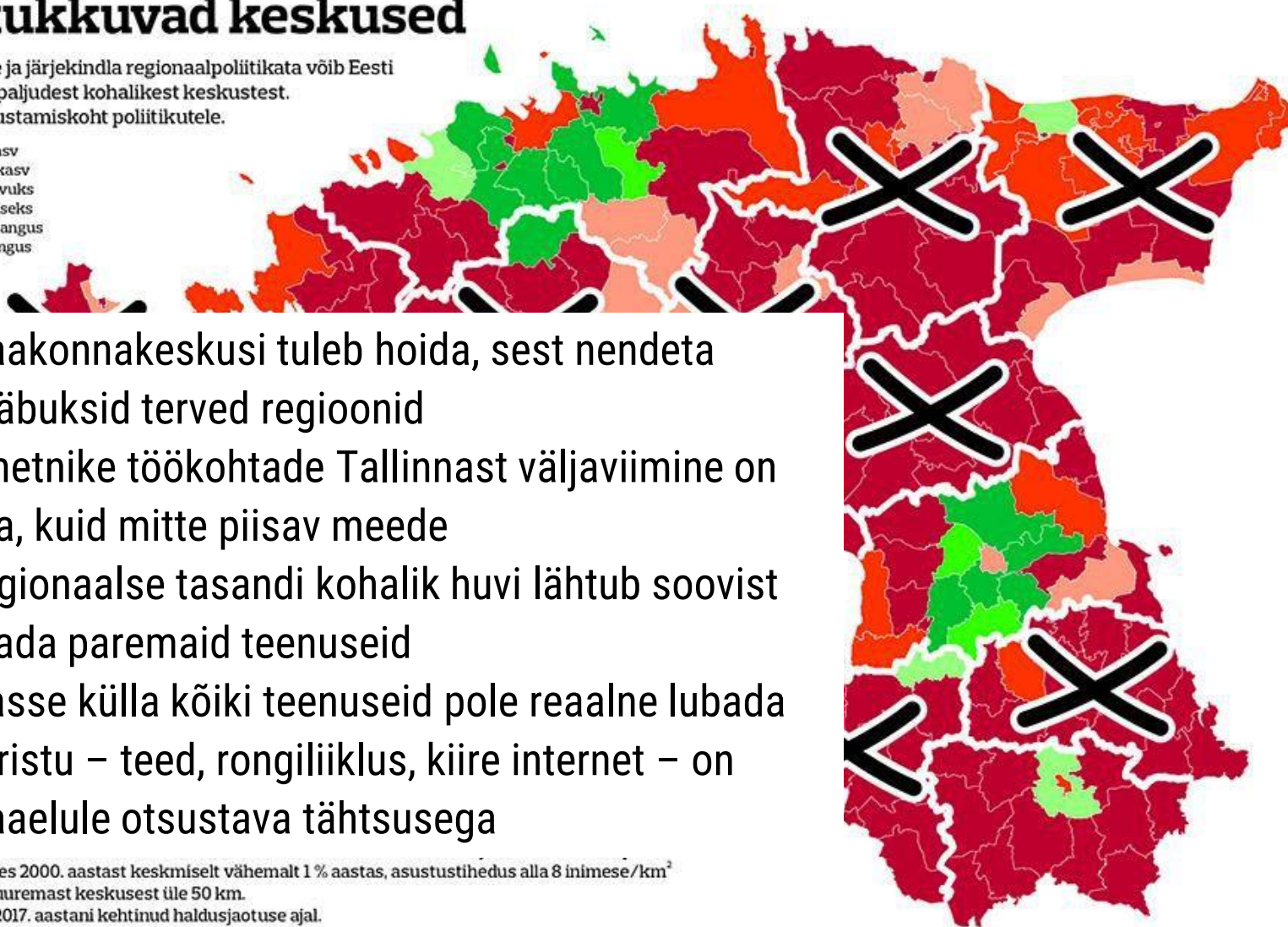

Äremaalised on ligi pooled omavalitsused, kus elab ligikaudu 140 000 inimest ja mis hõlmavad üle 50 protsendi Eesti pindalast. Äremaastumise kriteeriumid: rahvastiku kahanemine viimase 50 aasta jooksul vähemalt poole võrra või alates 2000. aastast keskmiselt vähemalt 1 % aastas, asustustihedus alla 8 inimese/km² või kaugus suuremast keskusest üle 50 km. Üuring tehti 2017. aastani kehtinud haldusjaotuse ajal.

[Rivo Noorkõiv ja Garri Raagmaa: regionaalpoliitika tähendab eelkõige ettevõtluse arendamist ja uute töökohtade loomist PM 6. veebruar 2019](#)

Ärakukkuvad keskused

Süsteemse ja järjekindla regionaalpoliitika võib Eesti ilma jääda paljudest kohalikest keskustest. See on otsustamiskoht poliitikutele.

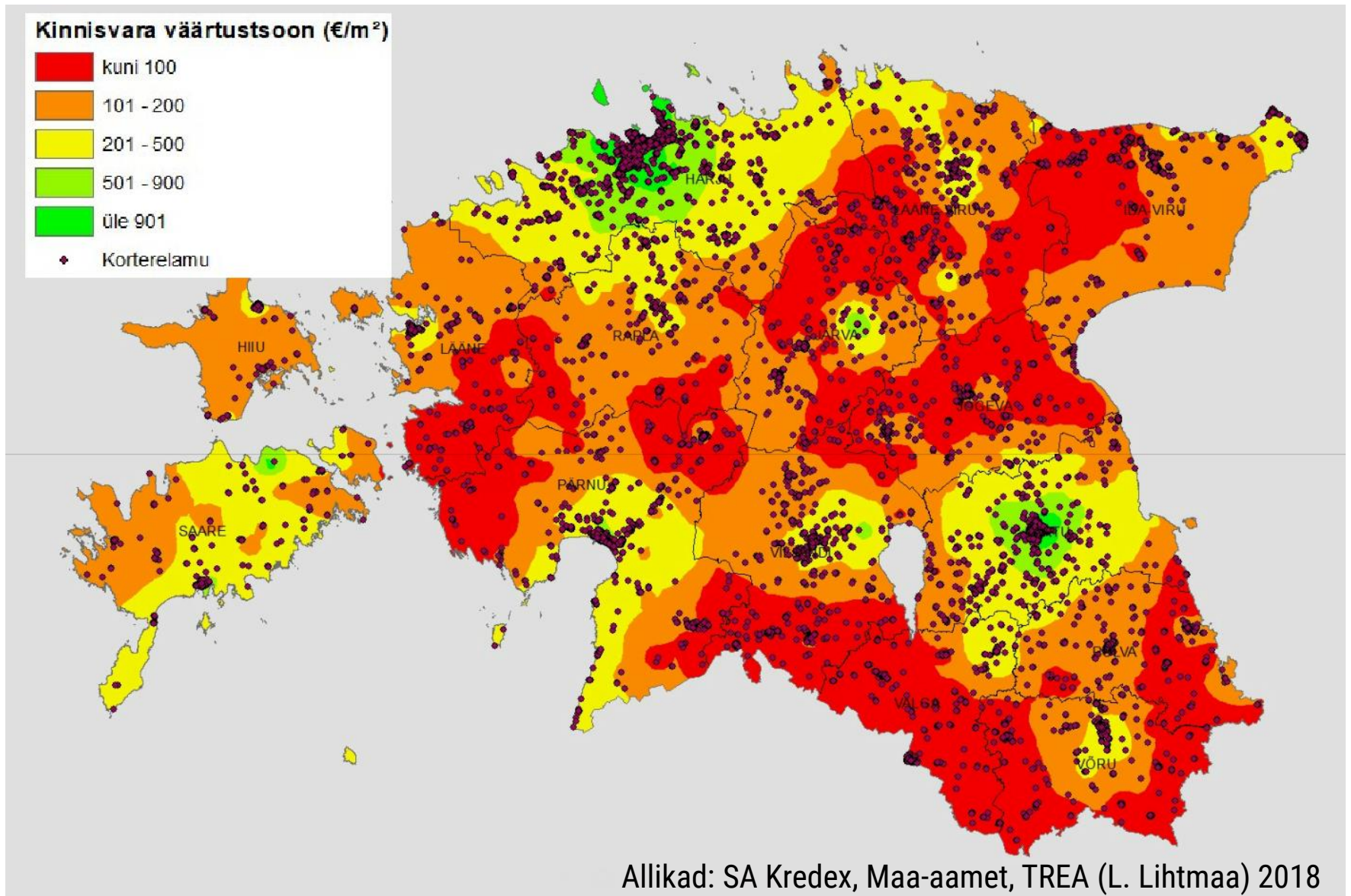

- Maakonnakeskusi tuleb hoida, sest nendeta hääbuksid terved regioonid
- Ametnike töökohtade Tallinnast väljaviimine on hea, kuid mitte piisav meede
- Regionaalse tasandi kohalik huvi lähtub soovist saada paremaid teenuseid
- Igasse külla kõiki teenuseid pole reaalne lubada
- Taristu – teed, rongiliiklus, kiire internet – on maaelule otsustava tähtsusega

võrra või alates 2000. aastast keskmiselt vähemalt 1 % aastas, asustustihedus alla 8 inimese/km² või kaugus suuremast keskusest üle 50 km.
Üuring tehti 2017. aastani kehtinud haldusjaotuse ajal.

[Rivo Noorkõiv ja Garri Raagmaa: regionaalpoliitika tähendab eelkõige ettevõtluse arendamist ja uute töökohtade loomist PM 6. veebruar 2019](#)

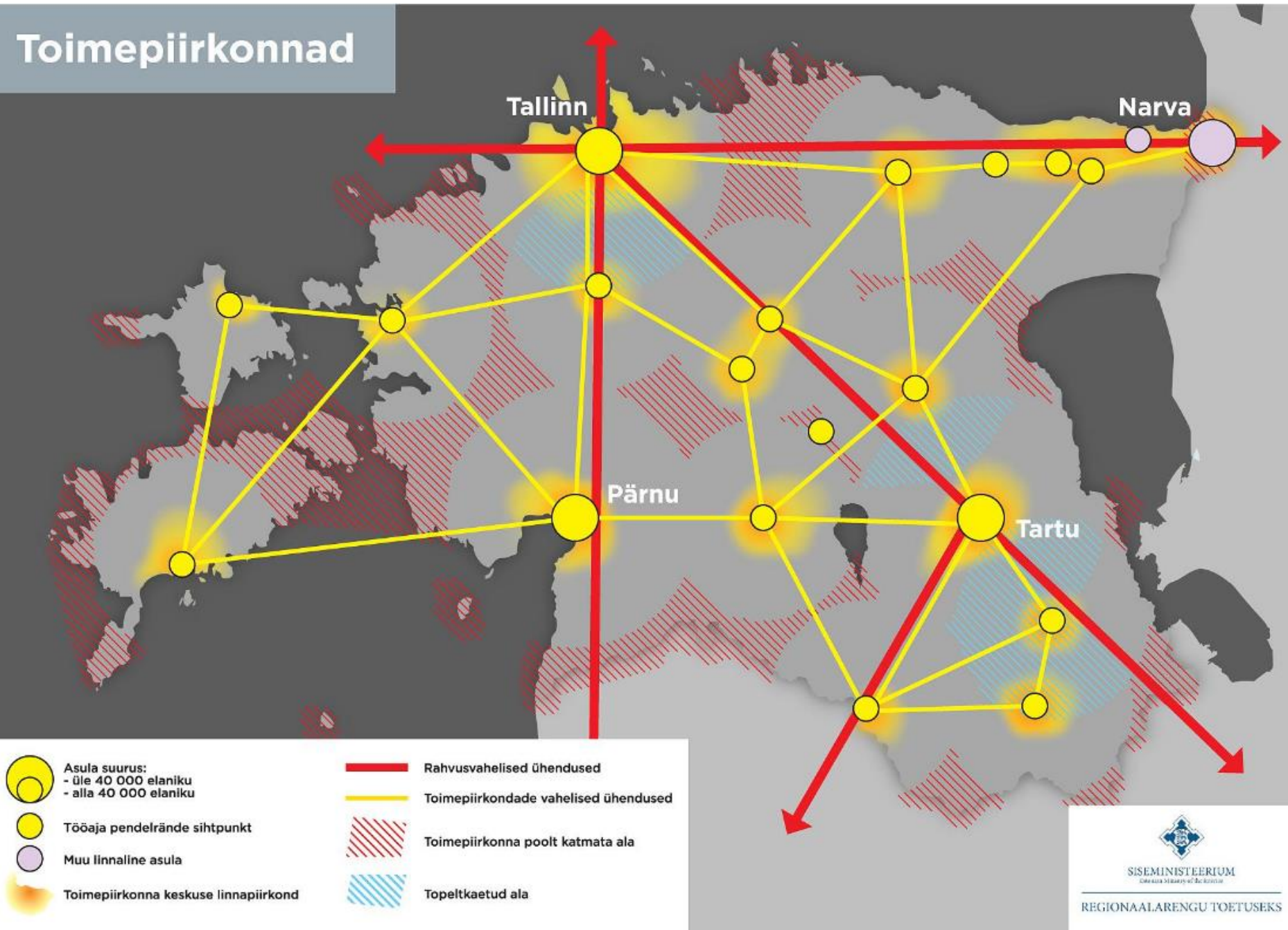
Kinnisvara väärtustsoonid

Kasv versus kahanemine 1952-1972 Jõgeva rajooni näitel

Toimepiirkonnad

Maakonnaplaneeringu suunised asustuse arengu suunamiseks

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ peamine arengueesmärk on tagada elamisvõimalused Eesti igas asustatud paigas. Üleriigiline planeering annab suunised maakonnaplaneeringute koostamiseks

Maakonnaplaneering on riigi ruumiline planeering, mis lähtub üleriigilise planeeringu põhimõtetest ning annab suunised üldplaneeringute koostamiseks

Maakonnaplaneeringud on kõigis 15 maakonnas:

- algatatud 2013
- kehtestatud 2017-2019

Maakonnaplaneeringute veebileht

MAAKONNAPLANEERINGUD LOGI SISSE

Harjumaa Hiiumaa Ida-Virumaa Jõgevamaa Järvamaa Läänemaa Lääne-Virumaa Põlvamaa Pärnumaa Raplamaa
Saaremaa Tartumaa Valgamaa Viljandimaa Võrumaa

Maakonnaplaneeringud www.maakonnaplaneering.ee

Maakonnaplaneeringu suunised

1. Toimepiirkonnad

Toimepiirkonna määramine aitab mõista ja planeerida keskuste võrgustiku kaudu teenuseid ja nende kättesaadavust, linnalise asustusega tiheasumite ja ümbritseva maa-asustuse vastastikuseid seoseid, sh liikumist toimepiirkonnas, ja kavandada vastavaid taristuid

Toimepiirkonna alamtsoonid alustades linnalise asustusega alast keskuslinnas on:

- **linnalähivöönd**,
- maalise piirkonna **siirdevöönd** (tagamaa) ja
- **ääreline ala**

ÄÄREALA

SIIRDEVÖÖND

LINNALÄHIVÖÖND

LINNALISE
ASUSTUSE ALA

KESKUSLINN

VÄIKSEMAD KESKUSED

2. Keskuste hierarhia ja teenused

Allikas: [Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes](#)

MAAKONDLIK KESKUS

- (Riigi)gümnaasium
- Kutsekool
- Maakonna-raamatukogu
- Võistlusstaadion
- Tervisespordi-keskus
- Regionaalhaigla
- Töötukassa osakond
- Haigekassa kliendi-teenindusbüroo
- Teised regionaalsed teenindusbürood*
- Politseijaskond
- Pangakontor

maakonna olulisim töökohtade ja teenuste koondumise koht ja ühtlasi maakondliku tähtsusega toimepiirkonna keskus

PIIRKONDLIK KESKUS

- Gümnaasium**
- Kultuurikeskus
- Ujula
- Hambaraviteenus
- Esmatasandi tervishoiukeskus (perearst)
- Apteek
- Kiirabijaam (brigaadi asukoht)
- Riiklik päästekomando
- Politsei-või konstaablajaoskond
- Töötukassa büroo
- Ehituskaupade kauplus

piirkonnas oluline töökohtade ja teenuste koondumise koht, mis võib olla piirkondliku tähtsusega tugitoimepiirkonna keskus

KOHALIK KESKUS

- Põhikool
- Lasteaed
- Sularahaautomaat või postipank
- Spordisaal
- Postkontor
- Päevakeskus
- Rahvamaja
- Raamatukogu
- Noortekeskus
- Sotsiaaltöötaja vastuvõtkoht
- Tankla

soovitavalt teenused, mille kasutamine rahuldab elanike igapäevaelu põhivajadused

LÄHIKESKUS

Kodulähedased teenused sõltuvalt kogukonna- ja ettevõtlusiniitsiitivist Aitab parandada teenuste kättesaadavust suurematest keskustest eemal paiknevates piirkondades

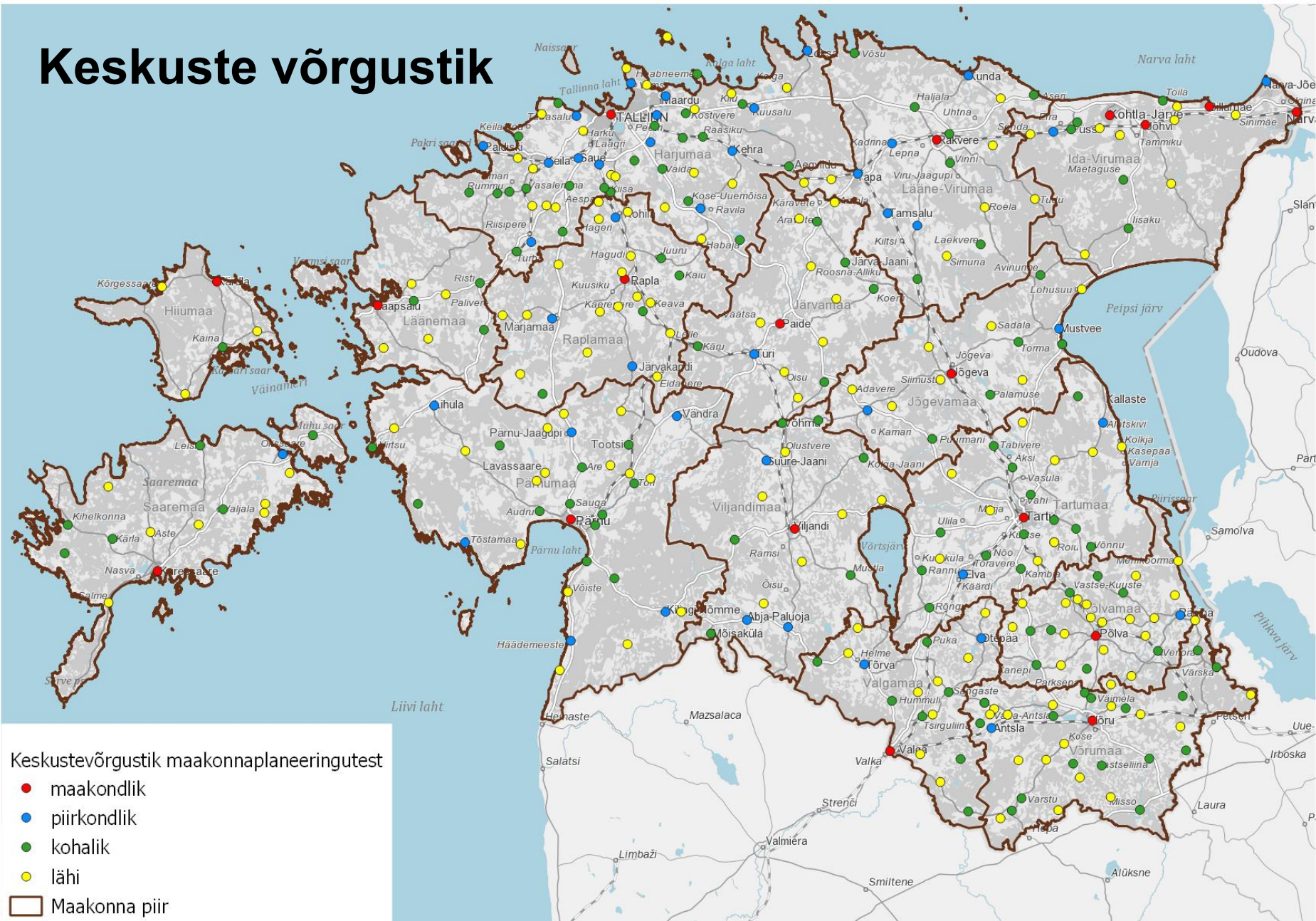
RIIK

KOHALIK OMAVALITSUS

* EMTA, PPA, Maanteeameti liiklusregistrer, SKA klienditeenindus, Haigekassa, Keskkonnaamet, PRIA ja Põllumajandus-ameti keskus.

** Kvaliteetse gümnaasiumihariduse kättesaadavuse tagamine on riigi prioriteet, mida viiakse ellu gümnaasiumivõrgu arendamisega valdavalt maakondlikes keskustes lähtudes haridusstrateegiast ja selle programmidest. Piirkondlikes keskustes gümnaasiumihariduse arendamine toimub vastavalt riiklikele vajadustele.

Keskuste võrgustik

Maakonnaplaneeringu suunised

3. Asustuse arengu piiritlemine ja tingimused

Maakonnaplaneering määratleb asustuse planeerimise põhimõtted

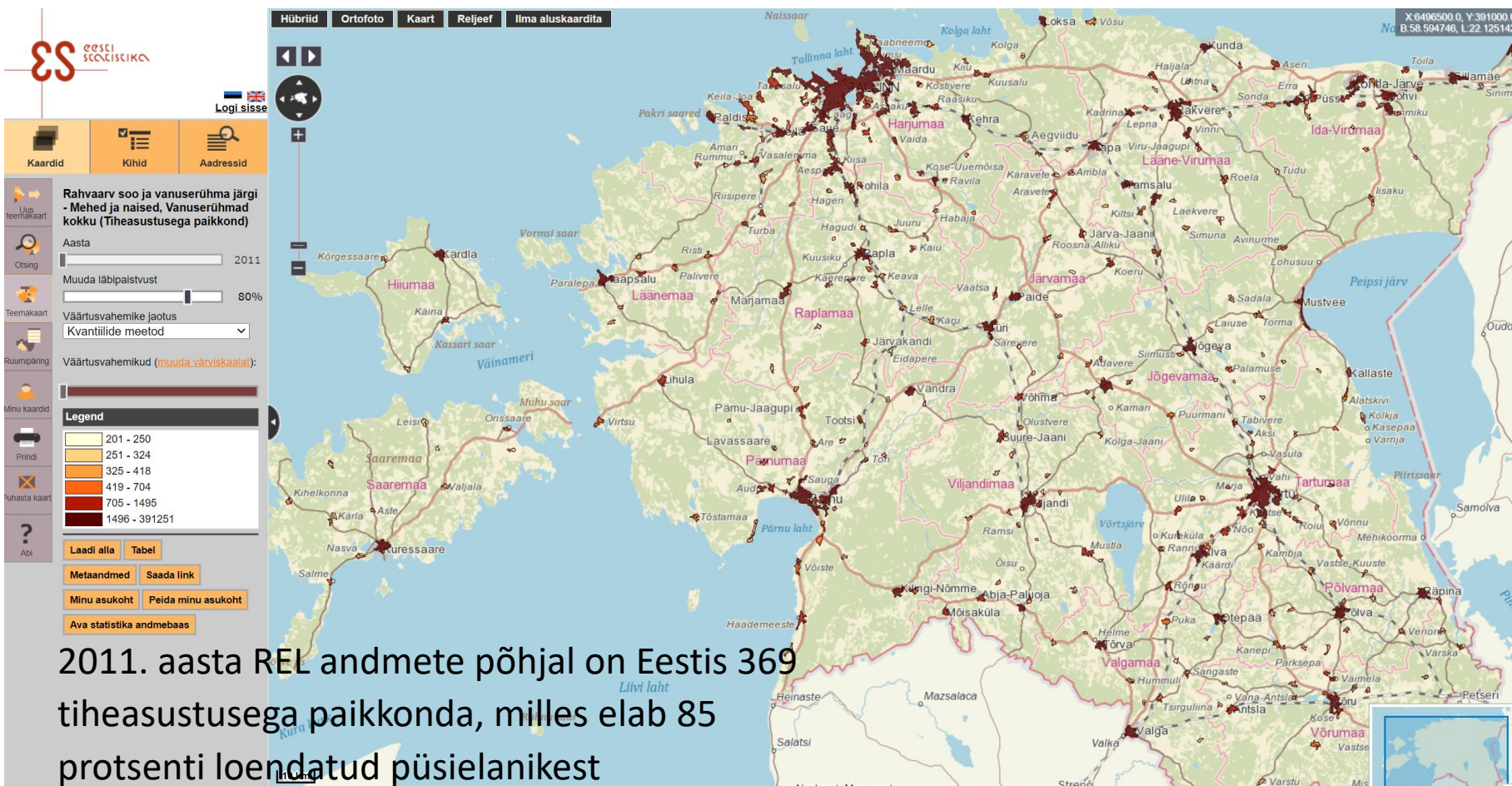
Lähenedamise ühtlustamiseks on koostatud uuring „Asustuse arengu suunamise ülesande lahendamise võimalused maakonnaplaneeringus“ (Eesti Kunstiakadeemia 2014)

Linnalise ning maalise asustusega alad on maakonnaplaneeringuga selgemalt piiritletud ja määratud nende tüübist lähtuvad üldised arengutingimused

Üldsihiks on **atraktiivne ja mitmekesine elukeskkond**, kompaktsed keskused, maa taaskasutus, jõukohane taristu ning kvaliteetne avalik ruum

Maakonnaplaneeringu suunised

Linnalise asustusega alade määramise alus = tiheasustusega paikkonnad Statistikaameti kaardirakenduses

Keskused ja linnaline asustus

- Maakonnaplaneering suunab asustust, üldplaneering täpsustab asustuse arengut suunavaid tingimusi.
- Kui üldplaneeringus on märgitud maakonnaplaneeringus määratud keskused ja lisaks on määratud olulised kohalikud keskused, siis need on valla asustuse arengu prioriteetidid.
- Maakonnaplaneeringuga määratud linnalise asustusega alade täpsustamise tunnusteks on mitmekesine maakasutus, linnaliselt ühtsed teede- ja tehnovõrgud ning arvukate teenuste ja töökohtade olemasolu.
- Keskused, linnalise asustusega alad ja tiheasustusala on omavahelises seoses, kuid erineva tähenduse, sisu ja eesmärgiga ning võivad, kuid ei pruugi omavahel kattuda.
- [Nõuandeid üldplaneeringute koostamiseks](#) koos lisadega, sh lisa 3 [Planeerimistingimuste seadmine maalises asustuses](#).

Jätkusuutlik kohandamine

- Üldplaneeringu koostamisega seab kohalik omavalitsus visiooni, arengu suunad ja vajalikud tegevused selleks, et kujundada ruumilisest ebavõrdsusest sidus ja mitmekesine elukeskkond
- **Jätkusuutlik üldplaneering ei tugine kasvuillusioonile**
- **Strateegiline eesmärk ei ole jätkusuutlik kahanemine vaid elukeskkonna ruumiline kohandamine ja kujundamine elanike arvule ning vajadustele vastavaks**
- **Võimalikud on kohalikud ruumi kohandamiskavad**
- [Suunised ruumilise kahanemise analüüsimiseks ja kohandamise strateegia kujundamiseks](#) (RM, TalTech 2021)

Eesti väikeasulate uuring aitab kohalikku omavalitsust üldplaneeringu ja arengukava koostamisel

Avaldatud: [4. märts 2019](#)

Eesti peamiseks väljakutseks on rahvastiku kahanemine ja vananemine ning koondumine suurematesse keskustesse. Asustuse arengu üldised suunised määratleb [üleriigiline planeering Eesti 2030+](#) ning selle alusel koostatud [maakonnaplaneeringud](#).

Valminud on [Eesti väikeasulate uuring](#), mille eesmärk on välja selgitada, milline on asulate olukord väljaspool kesklinna ning teha ettepanekud väikeasulate elujõu hoidmiseks nii riigi kui omavalitsuse tasandil. Uuring teeb asustusüksuste tasemel kättesaadavaks üleriigiliselt võrreldavad alusandmed, mis on vajalikud asustuse arengu täpsustamiseks linnade ja valdade üldplaneeringutes ning teistes arengudokumentides.

Uuringu mõistes on väikeasulateks kõik asulad, mis ei ole maakonnaplaneeringutes määratud maakonnakeskusteks või piirkondlikeks keskusteks. 2017. aastal moodustasid Eesti asustussüsteemi 4702 asustusüksust, millest enamus ongi väikeasulad: uuringu käigus koguti ja analüüsiti andmeid 4644 asula kohta. Väljatöötatud asustuse tüpologia koostamisel peeti elanikkonna demograafilise olukorra hindamisel oluliseks kahte mõõdet: elanike arvu muutust ning laste osatähtsust.

Elanike arv

Värsked uudised

[Eesti väikeasulate uuring aitab kohalikku omavalitsust üldplaneeringu ja arengukava koostamisel](#) 4. märts 2019

[Arengud mereplaneeringu koostamisel](#) 1. veebr. 2019

[Üldplaneeringuid koostab üle 80% kohalikest omavalitsustest](#) 21. jaan. 2019

[Ruumilise keskkonna kahanevale ja vananevale elanikkonnale kohandamine](#) 3. det. 2018

[Tartu planeerimiskonverents](#) 8. nov. 2018

Märksõnad

[asustus eriplaneering](#)

[haldusreform kahanemine](#)

[kooskõlastus](#)

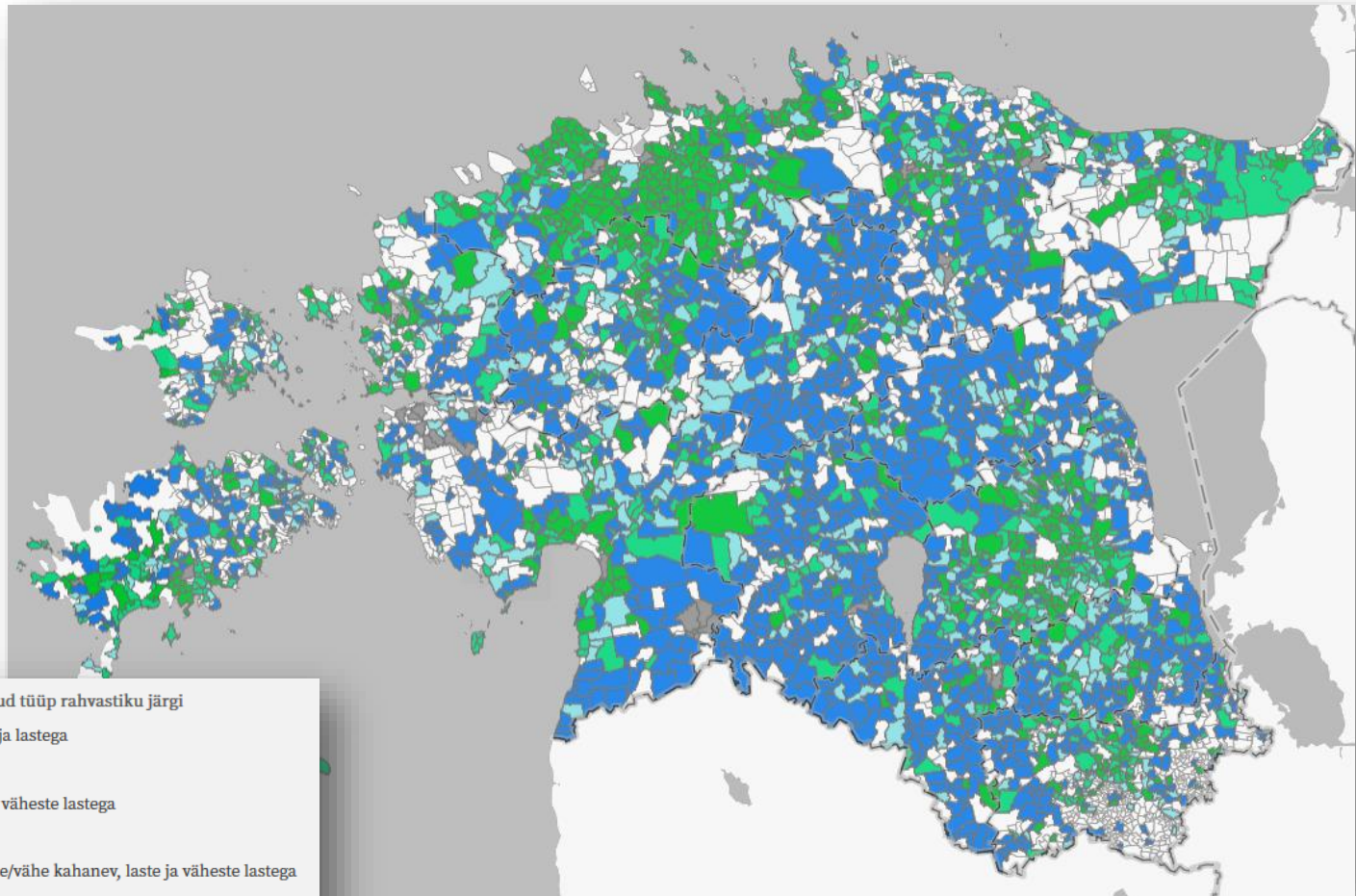
[maakonnaplaneering mereala](#)

[mereplaneerimine planeerija](#)

[planeerimise põhimõtted](#)

[planeerimissüsteem](#)

Asulate paiknemine üldise tüpoloogia järgi

Üldistatud tüüp rahvastiku järgi

Kasvav ja lastega

Kasvav, väheste lastega

Stabiilne/vähe kahanev, laste ja väheste lastega

Kahanev, laste ja väheste lastega

Andmed puuduvad

Väikeasulate võimalused on inimestes

„Riigibuss“ pole kohalik lahendus

Eestis avati Rahva Observatoorium

RAHANDUSMINISTEERIUM

Aitäh!

Andres Levald
andres.levald@fin.ee